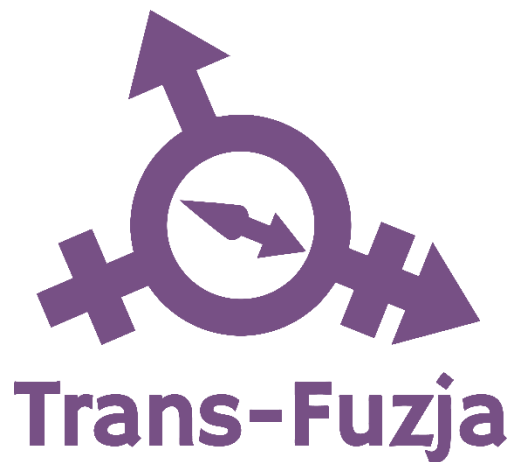


Wskazówki do pracy z osobami
transpłciowymi
i różnorodnymi płciowo



Tytuł: **Wskazówki do pracy z osobami transpłciowymi i różnorodnymi płciowo**

Autorstwo i koordynacja: **Magdalena Łabędź**

Osoby eksperckie: **mgr Katarzyna Dułak, prof. UG, dr hab. Anna Kłonkowska, mgr Magdalena Łabędź, adw. Anna Mazurczak, prezeska Fundacji Trans-Fuzja Emilia Wiśniewska, prof. dr hab. n. med. Dominik Rachoń**

Zespół Towarzystwa Profilaktyki Środowiskowej Mrowisko (TPŚ Mrowisko): **Małgorzata Białogłowska, Aleksandra Chrupek, Magdalena Jażdżewska, Inga Krupska, Kaja Medowska, Joanna Ważny**



Facylitacja procesu: **Agnieszka Kasprzyk-Mączyńska**

Konsultacja prawna: **adw. Anna Mazurczak**

Redakcja i korekta: **Aneta Birnbaum**

Powstanie „Wskazówek do pracy z osobami transpłciowymi i różnorodnymi płciowo” było możliwe dzięki wsparciu finansowemu



darowiznom przekazanym w ramach akcji Kochajcie mnie Mamo i Tato



80% nastolatków LGBT+ nie jest akceptowanych przez swoich rodziców.



**miłość
nie wyklucza**
STOWARZYSZENIE

 kochajciemnie.pl

środkom przekazanym Tolerado w ramach 1%



Koordynacja projektu: **Jacek Jasionek, Tolerado**



DLACZEGO POWSTAŁY WSKAZÓWKI?

Osoby LGBT+ w Polsce doświadczają dyskryminacji, która wynika z homo/bi/transfobii. Nierówne traktowanie dotyczy zatem orientacji psychoseksualnej i/lub tożsamości płciowej, czyli cech, których nie sposób w dowolny sposób kształtować i pozbyć się ich tak aby uchronić się przed opresją. Z obawy przed negatywnymi reakcjami otoczenia, wiele osób LGBT+ decyduje się na życie w ukryciu, ale i ta strategia niesie za sobą szereg szkodliwych konsekwencji. Rozwiązaniem wydaje się być życie w zgodzie ze sobą przy szerokim wsparciu i akceptacji społecznej. Tymczasem w Polsce ani sytuacja prawna, ani klimat społeczno-polityczny nie sprzyjają zdrowiu osób LGBT+. Dyskryminacja ma bowiem charakter systemowy – przejawia się chociażby brakiem możliwości zawarcia jedнопłciowego związku partnerskiego lub małżeńskiego, nierozpoznawaniem przestępstw z nienawiści na tle orientacji psychoseksualnej i tożsamości płciowej, brakiem stosownych uregulowań prawnych w odniesieniu do procesu korekty płci, sądowe uzgodnienie płci niesie za sobą przymus rozwiedzenia się z żoną/mężem, mowa nienawiści powszechna jest w przestrzeni publicznej. Jeśli dodatkowo osoba LGBT+ nie znajduje akceptacji wśród najbliższych, wyjątkowo trudno jest jej wieść szczęśliwe życie. W szczególnej sytuacji są tu dzieci i młodzież.

Wyniki badań* są alarmujące. W ostatnich latach o ponad połowę wzrosła liczba osób LGBT+ deklarujących poważne objawy depresji. Obecnie problem dotyczy już prawie co drugiego z respondentów (44%), podczas gdy w 2017 roku wskaźnik ten wynosił 28%. Jednocześnie ponad połowa (55%) uczestników badania deklaruowała, że zdarza im się mieć myśli samobójcze (wzrost z 45% w 2017 roku oraz 38% w 2012 r.). Szczególnie wyraźnie widać to wśród osób zamieszkujących powiaty ogłoszone przez władze samorządowe „strefami wolnymi od LGBT”. 53% badanych doświadczyło przestępstwa z nienawiści na tle orientacji psychoseksualnej lub tożsamości płciowej, przy czym zgłaszanie tych przestępstw jest wciąż na bardzo niskim poziomie i wynosi zaledwie 2,5%. Badanie pokazuje również silny związek pomiędzy doświadczeniem przemocy motywowanej uprzedzeniami, a objawami depresji, niższą samooceną i niższą satysfakcją z życia.

Szereg badań ilustruje, iż w najtrudniejszej sytuacji są osoby transpłciowe (aż 61% wykazuje poważne objawy depresji). Osoby te dodatkowo mierzyć się mogą z dysforią i poczuciem niezgodności. Tymczasem temat różnorodności płciowej nadal często stanowi tabu, co nie ułatwia uzyskania pomocy. Na przemoc każdego rodzaju najbardziej narażona jest młodzież ucząca się. Aż 74% osób LGTBA uczących się i 59% studiujących miewa myśli samobójcze.

Wiele wskazuje na to, że być może najistotniejszym czynnikiem chroniącym jest akceptacja oraz udzielenie w porę stosownego wsparcia. Ogromną rolę odgrywa tu nie tylko najbliższa rodzina, grupa rówieśnicza i środowisko szkolne, ale także osoby specjalistyczne i instytucje pomocowe, do których młodzież ta trafia ze swoimi problemami.

Wśród instytucji odgrywających ważną rolę w życiu młodych ludzi znajdujemy się i my - Mrowisko jako zespół psychologów i psycholożek, pedagogów i pedagożek, terapeutów i terapeutek oraz współpracujący z nami specjaliści i specjalistki. Świadomi odpowiedzialności jaka na nas spoczywa stworzyliśmy niniejsze wytyczne postępowania. Mamy nadzieję, że ten dokument dostarczy podstawowych wskazówek do pracy z nastoletnimi osobami różnorodnymi płciowo, przez co przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa młodych pacjentów/ek, klientów/ek, uczniów/uczennic, wychowanków/ek.

* KPH „Sytuacja społeczna osób LGTBA w Polsce. Raport za lata 2019-2020.”

Wskazówki do pracy z osobami transpłciowymi i różnorodnymi płciowo

MISJA

Naszą misją jest wspieranie osób na drodze do zmiany.

Swoją pracę opieramy na kluczowej dla nas wartości – szacunku dla ludzkiej różnorodności.

Kierujemy się ideą otwartości i akceptacji starając się stworzyć przyjazną i bezpieczną przestrzeń by każda osoba mogła czuć się przynależna społeczności, którą tworzymy.

CO TO DLA NAS OZNACZA?

Realizacja naszej misji oznacza dla nas ciągłe dbanie o postawę otwartości u kadry oraz przebywającej pod naszą opieką młodzieży.

Wyrażamy szczerą akceptację i poszanowanie dla każdej osoby, która do nas trafia, również dla osób różnorodnych płciowo, osób transpłciowych, w tym także niebinarnych. Wspieramy funkcjonowanie każdej osoby w zgodzie z płcią odczuwaną i edukujemy młodzież na temat różnorodności.

Choć funkcjonujemy w określonych warunkach, które ograniczają przepisy prawa czy też różne czynniki niezależne od nas, to w ramach naszych możliwości pozostajemy otwarci i otwarci na potrzeby przebywającej z nami młodzieży, w gotowości by nieść pomoc.

JAKIE PODEJMUJEMY DZIAŁANIA?

Podjęliśmy i podjęłyśmy szereg zobowiązań by rzetelnie wywiązać się z naszej misji i stać się placówką otwartą na osoby transpłciowe i różnorodne płciowo. Oto niektóre z podejmowanych przez nas działań:

Jesteśmy zadeklarowanymi sojusznikami i sojuszniczkami osób transpłciowych i różnorodnych płciowo. Jasno i wprost mówimy o naszej akceptacji zarówno publicznie jak i w bezpośrednim kontakcie z młodzieżą, rodzicami czy współpracującymi z nami instytucjami i specjalistami/kami.

O tolerancji i kwestiach związanych z tożsamością płciową mówimy na co dzień, włączamy te treści do tematów prowadzonych przez nas warsztatów i szkoleń kierowanych do młodzieży.

Jako kadra szkolimy się w obszarze przeciwdziałania dyskryminacji oraz uczymy się o różnorodności płciowej, wyposażamy w niezbędną wiedzę także naszych wolontariuszy/ki, praktykantów/ki i stażystów/ki. Ponadto jako zespół korzystamy ze specjalistycznego doradztwa i superwizji.

Mówiąc o profilaktyce uzależnienia zwracamy uwagę na wykluczenie jako czynnik ryzyka i akceptację jako czynnik chroniący, włączając w treści temat tożsamości płciowej.

Osoby transpłciowe i różnorodne płciowo mogą liczyć na nasze szerokie wsparcie: każdą osobę pytamy o potrzeby i preferencje względem funkcjonowania w zgodzie z płcią odczuwaną, zwracamy się w preferowany sposób, uwzględniamy zdanie osób w kwestii wyboru aktywności, w razie potrzeby kontaktujemy się ze szkołą, rodzicami i udzielającymi wsparcia specjalistami/kami przekazując zalecenia.

Nasze wewnętrzne dokumenty są niewykluczające – uwzględniamy w nich szczególne potrzeby osób transpłciowych i różnorodnych płciowo oraz preferowane imię.

Tam gdzie to możliwe, oferujemy korzystanie z infrastruktury naszych ośrodków w zgodzie z płcią odczuwaną – dotyczy to zakwaterowania w pokojach, korzystania z toalet i łazienki, podziału na grupy i innych okoliczności, gdzie liczy się komfort i bezpieczeństwo.

W komunikacji stosujemy język wrażliwy genderowo i niewykluczający. Dotyczy to także prowadzonych przez nas zajęć profilaktycznych i szkoleń zewnętrznych.

Współpracujemy ze Stowarzyszeniem na rzecz osób LGBT „Tolerado” oraz Fundacją „Trans-Fuzja”. W razie potrzeby przekierowujemy po pomoc do organizacji wspierających.

Jesteśmy otwarci i otwarci by wesprzeć osoby, w których kwestie transpłciowości i różnorodności płciowej budzą niepokój i kontrowersje. Pozostajemy w gotowości by pomóc tym, którym trudno zrozumieć specyficzną sytuację osób, których tożsamość płciowa nie jest powszechnie społecznie akceptowana.

OTO KILKA DOBRYCH PRAKTYK

Sojusznictwo

- opublikowanie na stronie www standardów pracy
- powiadomienie o standardach współpracujących ośrodków, poradni i innych instytucji
- dodanie placówki do wirtualnej mapki miejsc przyjaznych osobom transpłciowym
- podkreślanie misji otwartości na różnorodność w komunikacji z rodzicami
- uwidocznienie symboli informujących o sojusznictwie, świadczących o tym, że jesteśmy miejscem przyjaznym osobom LGBT+ (np. plakat na ścianie lub tęcza przypinka)
- jasne komunikowanie otwartości na różnorodność i zapraszanie do zgłaszania się
- otwartość na rozmowy i gotowość do kształtowania postawy akceptacji u każdej chętnej osoby

Tolerancja na co dzień

- mówienie w codziennych rozmowach o tolerancji i tematach związanych z tożsamością płciową
- prowadzenie zajęć antydyskryminacyjnych dla młodzieży i rodziców
- uwzględnianie przesłanki dotyczącej tożsamości płciowej w treści ogólnych zajęć i warsztatów na temat różnorodności

Kadra

- uwzględnianie tematu różnorodności płciowej w szkoleniach dołączających do kadry wolontariuszy/ek, praktykantów/ek i stażystów/ek
- korzystanie ze szkoleń antydyskryminacyjnych i superwizji
- wspieranie pracowników/czek – każda osoba może powiedzieć o swoich trudnościach w pracy z młodzieżą

Profilaktyka

- uwzględnianie tematu różnorodności płciowej w zajęciach profilaktycznych dla młodzieży
- informowanie o tym, że doświadczenie wykluczenia i dyskryminacji stanowi czynnik ryzyka i mówienie o akceptacji jako czynnika chroniącym

Wsparcie osób transpłciowych i różnorodnych płciowo

- zwracanie się do osób w sposób przez nich preferowany – każdą osobę pytamy o imię i o to jak chce aby się do niej zwracać
- uwzględnianie preferowanej formy gramatycznej w komunikacji z każdą osobą i zachęcenie do zapisania jej np. na przylepce z imieniem podczas spotkań
- już na etapie przyjęcia pytanie w sposób otwarty o szczególne potrzeby (np. żywieniowe, związane ze stopniem sprawności lub tożsamością płciową, w tym pytanie o potrzeby i preferencje względem funkcjonowania w zgodzie z płcią odczuwaną)
- nie dzielenie aktywności młodzieży ze względu na płeć, zamiast tego stosowanie innych kryteriów (np. długości stażu, potrzeb lub bezpieczeństwa, lub kiedy to możliwe danie wolnego wyboru)
- poinformowanie współpracujących specjalistów (np. lekarza/kę, pielęgniarkę/kę), szkoły dziecka (dyrekcji i nauczycieli) oraz poradni psychologiczno-pedagogicznej o szczególnych potrzebach osoby transpłciowej i przekazanie zaleceń

Dokumentacja

- dopasowanie dokumentów wewnętrznych tak by uwzględniały różnorodność płciową (np. wpisanie w kwestionariuszu oznaczenie preferowanej płci i stosowanie w dokumentach wewnętrznych używanego przez osobę imienia)

Funkcjonowanie w placówce

- wyznaczenie toalety neutralnej płciowo tam gdzie to możliwe
- danie osobom transpłciowym możliwości współdecydowania o zakwaterowaniu uwzględniając komfort każdej osoby
- danie osobom transpłciowym możliwości kąpieli w osobnej turze

Komunikacja

- stosowanie włączającej komunikacji (język uważny na różnorodność płciową, formularze uwzględniające osoby różnych płci)
- bez względu na okoliczności pytanie o imię i o to jak osoba chce by się do niej zwracać
- zadawanie pytań otwartych o dodatkowe potrzeby

Współpraca

- nawiązanie kontaktu z odpowiednimi instytucjami i przekierowanie do nich w razie potrzeby
- współpraca z zaprzyjaźnionymi organizacjami podczas różnego rodzaju wydarzeń (np. zaproszenie Stowarzyszenia „Tolerado” na festyn)

W JAKI SPOSÓB PRZEBIEGAŁY PRACE NAD PRZYGOTOWANIEM ZALECEŃ

Projekt mający na celu stworzenie „Wskazówek do pracy z osobami transpłciowymi i różnorodnymi płciowo” powstał z inicjatywy zespołu Towarzystwa Profilaktyki Środowiskowej „Mrowisko” w wyniku kooperacji ze Stowarzyszeniem na rzecz osób LGBT „Tolerado”. Pomysłodawczynią treści programu, koordynatorką działań oraz autorką finalnego dokumentu jest Magdalena Łabędź. Całość prac objęła okres od września do grudnia 2021 r. Projekt został sfinansowany z grantu Funduszu dla Odmiany, z darowizny w ramach akcji „Kochajcie mnie Mamo i Tato – Szarosen” i „Miłość nie Wyklucza” oraz ze środków własnych „Tolerado”.

W pierwszej części zebrano potrzeby i oczekiwania zespołu TPŚ „Mrowisko” konsultując je z Zarządem. Była to dla nas ważna część służąca rozeznaniu sytuacji młodzieży w placówkach oraz zapoznająca z wyzwaniem, przed jakimi stoi kadra poszczególnych ośrodków.

W drugiej części, zespół wziął udział w cyklu wykładów uwspólniających wiedzę na temat różnych aspektów transpłciowości i różnorodności płciowej. Profesor Anna Kłonkowska poprowadziła wykład oraz dyskusję na temat psychologicznych i psychospołecznych aspektów transpłciowości. Profesor Dominik Rachoń wprowadził zagadnienia dotyczące medycznej tranzycji omawiając hormonalne interwencje afirmujące płeć oraz zalecenia dotyczące szerokiej opieki medycznej nad transpłciową młodzieżą. Adwokatka Anna Mazurczak poprowadziła natomiast część dotyczącą aspektów prawnych procesu tranzycji oraz możliwości prawnych stworzenia bezpiecznych warunków dla transpłciowych osób.

W części trzeciej wybrane osoby reprezentujące TPŚ „Mrowisko” spotkały się z osobami eksperckimi. Katarzyna Dułak, Anna Kłonkowska, Emilia Wiśniewska oraz Magdalena Łabędź dzieliły się swoją wiedzą i doświadczeniem zawodowo-aktywistycznym. W procesie „projektowania empatycznego” pod kierunkiem Agnieszki Kasprzyk-Mączyńskiej postawiłyśmy w centrum naszej uwagi docelowych odbiorców i odbiorczynie – młodzież korzystającą z usług TPŚ „Mrowisko” i jej potrzeby, a szczególnie specyficzne potrzeby młodzieży transpłciowej i różnorodnej płciowo. Uwzględniając problemy, z jakimi mierzy się młodzież perspektywę osób eksperckich łączyłyśmy z doświadczeniem zespołu TPŚ „Mrowisko” tworząc wytyczne. W wyniku tych spotkań ustalono szereg zaleceń, które odnoszą się do misji „Mrowiska” oraz są zbiorem konkretnych wskazówek dotyczących dobrych praktyk.

W części czwartej formułowany był finalny dokument, który trzymacie Państwo w swoich rękach.

Przed nami najważniejsza część - wdrożenie „Wskazówek do pracy z osobami transpłciowymi i różnorodnymi płciowo”. Mamy też nadzieję, że nasza praca pomoże nie tylko młodzieży, z którą sami/e spotykamy się na co dzień, ale też, że przysłuży się ona podobnym placówkom. Zachęcamy do korzystania z wypracowanych przez nas wytycznych.